

Větrný mlýn v Kuželově

Větrné mlýny jsou jedním z nejstarších zařízení, které využívaly přírodní energie a měnilo ji na užitečnou práci. První větrné mlýny se objevují v českých zemích ve 13. a 14. století. Na území Československa existovalo 913 těchto objektů, z toho 682 na Moravě.

Největšího rozkvětu dosáhly v druhé polovině 19. století. V první polovině 20. století je vytlačuje nová technika. V současné době je v obou moravských krajích zachováno asi 20 zděných a několik málo dřevěných větrných mlýnů, z nichž žádný už neslouží svému původnímu účelu.

Větrný mlýn v Kuželově je představitelem tzv. holandského typu, jednoho ze dvou základních typů, které se vyskytovaly v našich krajích. Stojí na severním úpatí výběžků Bílých Karpat, ve folkloristicky výrazné oblasti Hornácka, měl obilí na mouku a šrot pro zemědělce z Kuželova a sousedních vsí, zejména Hrubé Vrbky a Malé Vrbky.

Kuželovský mlýn byl postaven v r. 1842. Po první světové válce sloužil pouze ke šrotování obilí. V r. 1946 přestal pracovat úplně. V r. 1973 se ujal jeho rekonstrukce Technické muzeum v Brně, které ve spolupráci s dalšími organizacemi, institucemi a místními pracovníky uvedlo mlýn do původního provozuschopného stavu. Současně s tím bylo renovováno i přílehlé obytné a hospodářské stavení, v němž byla zřízena expozice hornáckého obydlí a ukázka místního způsobu malozemědělského hospodářství.

Strojní mechanismy mlýna jsou rozděleny do tří podlaží. V nejvyšším, pod otáčivou střechou, je umístěna hlavní křídle, s větrným kolem a ozubeným palečným kolem, které pohání menší, tzv. cívové kolo, nasazené na svislou křídle. V druhém podlaží je vlastní mléčící zařízení, složené ze dvou kamsů, spodního pevného a horního otáčivého, zvaného během, s násypky a podávacím pohyblivého korýtka. V přízemí se nalézá dvojice kamsů ozubených kol a moudnice s prosovacím zařízením a jeho pohonem.

Socialistické Československo vynakládá na záchranu, rekonstrukci a údržbu kulturních památek velké prostředky. Od r. 1973 je předmětem této péče i větrný mlýn v Kuželově, který je státní kulturní technickou památkou. Je mezi podobnými objekty, vyskytujícími se v našich zemích, význačný svou zvláštní stavební konstrukcí, dominantní polohou v krajině i skutečností, že se nachází v oblasti folkloristicky tak výrazné. Navíc blízké obytné a hospodářské stavení poskytuje možnost nahlédnout blíže do hospodářského zázemí a sociálních poměrů hornáckého lidu.